

Valenčnost volných slovesných doplňení

Kateřina Rysov

Univerzita Karlova v Praze, Matematicko-fyzikln fakulta,

stav formln a aplikovan lingvistiky

Cíl práce

Cílem práce bylo zjistit, kter tzv. voln doplnn se vyskytují ve valenčních rámcích sloves jako obligatorn, tj. valenční nutn ptomm, a v jak míře.

Metody

Ve *Valenčním slovníku eskch sloves* (2008) bylo vyhledáno, kter voln doplnn se objevují ve valenčních rámcích zde zahrnutých sloves jako obligatorn.

U každého volného doplnn bylo sledováno, v kolika valenčních rámcích jako obligatorn vystupuje.

Do vyzkumu nebyly zařazeny tzv. aktanty (aktor, patient, výsledek děje, adresát, původ).

Co jsou voln doplnn

„Ve valenční teorii FGP [funkčního generativního popisu] se slovesn doplnn dl na *aktanty* (vntn doplnn ve vsch svých vskytch) a *voln doplnn* [...]. Zkratky pro jednotliv aktanty a voln doplnn se [...] souhrnn označují jako *funktory*.

Voln doplnn jsou na rozdíl od aktant sémanticky distinktivní. Charakterizuj je následující vlastností:

omezen na slučitelnost slovesa s volnými doplnnmi nemají podle FGP z velké části syntaktick charakter;

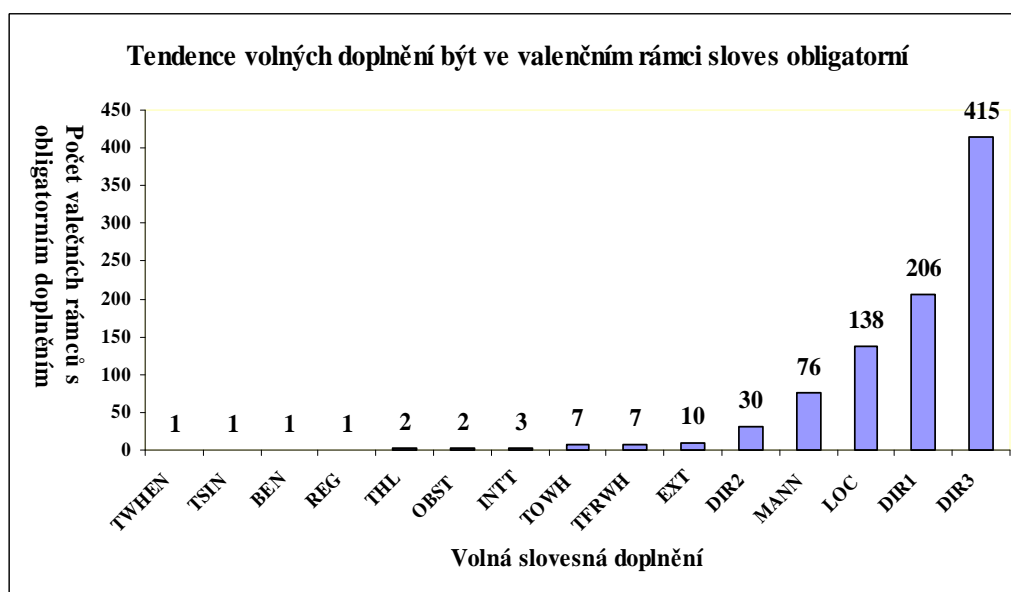
dan sloveso může být rozvíjeno jedním typem volného doplnn i více než jedenkrát.“

(Vallex 2.5. – *Struktura slovníku*;

<http://ufal.mff.cuni.cz/vallex/2.5/doc/structure_cs.html#sec:funcctors>, [cit. 22.5.2011])

Zkratky použitých funktorů

TWHEN – as (kdy)
TSIN – as (od kdy)
BEN – ne/prospěch
REG – zřetel
THL – as (/za/ jak dlouho)
OBST – pekzka
INTT – záměr
TOWH – as (na kdy)
TFRWH – as (ze kdy)
EXT – míra
DIR2 – směr (kudy)
MANN – způsob
LOC – msto (kde)
DIR1 – směr (odkud)
DIR3 – směr (kam)

Graf 1 Tendence volných doplnn být ve valenčním rmc sloves obligatorn – podle *Valenčního slovníku eskch sloves* (2008)

Výsledky

Ukázalo se, že počet sloves (resp. slovesných lexikálních jednotek, lex), kter ve svém valenčním rmc mají obligatorn voln doplnn (podle *Valenčního slovníku eskch sloves*, 2008), je relativn nzk [1]: 900. *Valenční slovník eskch sloves* ptomo obsahuje 6 460 slovesných lexikálních jednotek. Tedy jen pbližn 14 % eskch (nejvíce frekvencovanch) slovesných lexikálních jednotek („sloves v daném významu“) obligatorn vyžaduje voln doplnn. Ostatn slovesn lexikln jednotky si vystačí s aktanty (doplnnmi ppdn o fakultativn voln doplnn).

[1] Téměř polovinu z toho ptomo zabírají slovesa vyžadující obligatorn doplnn směru „kam“. Pokud ke směru „kam“ ppotme i směr „odkud“, zbude na ostatn typy obligatorních doplnn jen 279 slovesných rmc.

Závěry

Většina typů volných doplnn není podle *Valenčního slovníku eskch sloves* obligatorn nikdy. Dal voln doplnn se obligatorn ve valenčním rmc nějakého slovesa vyskytují velmi sporadicky a vjimen (v 1 až 3 valenčních rámcích). Opomineme-li tyto ojedinl výskytů, můžeme sestavit následující „stupnici obligatornosti“:

ze kdy / na kdy – do jaké míry – kudy – jak – kde – odkud – kam

Je zjímav, že se v ní objev pouze doplnn, kter sémanticky souvisejí s **prostorem** (zejména) a pak se **způsobem** a **asem** (s časem v mal míře). Vypadá to, jako by tyto t smantick kategorie byly pro vyjadřování vtch vztahů (z hlediska valennosti volných doplnn) zkladn (a to v pořad prostor – způsob – /okrajov/ as).

Literatura

Lopatkov, M./Žabokřtřk, Z./Kettnerov, V.: *Valenční slovník eskch sloves*. (Vallex) Praha 2008. Dostupn z WWW: <<http://ufal.mff.cuni.cz/vallex/2.5/>>.

Acknowledgment

Tato práce vznikla za podpory projektu Grantov agentury esk republiky 405/09/0729 *Od struktury vt k textovm vztahům*

Kontakt

rysova@ufal.mff.cuni.cz

Pklady vět s obligatorním volnm doplnnm

TFRWH (ze kdy): *Knih pochází z roku 1962.*

TOWH (na kdy): *Nechával si to na pozdj.*

EXT (míra): *Dt váží 5 kg.*

DIR2 (kudy): *Projel jsem vesnicí.*

MANN (způsob): *Daří se mi dobře.*

LOC (msto): *Ocitla se na ulici.*

DIR1 (odkud): *Pochází z venkova.*

DIR3 (kam): *Nakládal seno na vz.*